

Motion till riksdagen

1989/90:Jo879

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Miljöpolitiken

Miljöpolitik – att förändra världen

Det moderna industrisamhället har för länge sedan sprängt gränserna för ett fungerande ekologiskt system. Ett sådant system måste bygga på recirkulation av ämnen i naturen. Men vårt samhälles produktion och konsumtion är inte delar i ett kretslopp. Istället tar sig stora delar av den mänskliga produktiviteten uttryck i verksamheter som är miljöfarliga.

Själva storleken av vår produktion och konsumtion är också den ett problem. Vi tär på jordens ändliga resurser och vi fördelar användandet av dem ytterst orättvist sett i ett globalt perspektiv.

Vår strävan måste vara att inlemma industrisamhället i ett ekologiskt fungerande system. Denna ambition måste ligga till grund för alla våra ställningstaganden när det gäller samhällsutveckling och ekonomi.

Att avgränsa miljöpolitiken till ett särskilt område är i verkligheten inte möjligt. Miljöhänsyn måste finnas med som en grundläggande aspekt på varje enskild handling.

"Tillståndet i miljön har ändå totalt sett försämrats", så står det i årets budgetproposition, bilaga 16, miljödepartementet. Det är inget annat än socialdemokratins dom över sin egen miljöpolitik, eller rättare sagt brist på sådan. För med undantag av ett kort borgerligt mellanspel på sex år, så är det socialdemokratin som haft ansvaret större delen av 1900-talet.

Det grundläggande felet i miljöpolitiken har varit att avfall och utsläpp behandlats som isolerade problem. Men det går inte att komma till rätta med avfalls- och utsläppsproblematiken om inte produktionen genomgår grundläggande förändringar.

Och det räcker inte med fromma förhoppningar. År 1975 i en proposition om omhändertagande av avfall hävdade regeringen att ansvaret för en produkts miljöpåverkan vilar på producenten och riksdagen delade den uppfattningen, men märkligt nog har inte producenterna anammade riksdagens tänkande. Samhället måste alltså skärpa sina styrmedel.

Miljöpolitik är en fråga om makt

Ytterst handlar det om fördelningen av jordens resurser. Först när den ekonomiska utvecklingen inriktas på människors hälsa och på sociala, kulturella och ekologiska värden kan den pågående destruktiva "utvecklingen" brytas.

Människors uppror mot rovdrift och förtryck är den viktigaste förutsättningen för en bättre ordning. De ekonomiska maktgrupper som styr har aldrig självmant ändrat attityd. "Fattigdomen är Brasiliens största miljöproblem", så uttrycker sig en miljöaktivist i Brasilien. I ett globalt perspektiv handlar det om en rättvis fördelning mellan i- och u-länder av jordens tillgångar. Men det handlar också om att inom det enskilda landet förskjuta maktpositioner och fördela tillgångar rättvist. Striden mot det etablerade har varit och är en livsnödvändighet. Vi vet att många ekologiska system närmar sig kollaps, det är en kapplöpning med tiden. Men vi vet också att medvetenheten om detta ökar och att människors engagemang för en bättre miljö aldrig har varit större.

Miljölagstiftningen

Sent omsider har regeringen tillsatt en utredning för att se över miljölagstiftningen. Den nuvarande lagstiftningen är inkonsekvent, motstridig – samma handlande behandlas olika i olika lagar – och otillräcklig. Med anledning av det pågående utredningsarbetet berör vi i denna motion endast några kompletteringar till detta och återkommer i övrigt då utredningens förslag föreläggs riksdagen.

Miljöskyddslagen gäller inte joniserande strålning och radioaktiva ämnen. Sådana frågor behandlas i atomansvarighetslagen, lagen om kärnteknisk verksamhet och strålskyddslagen. Detta innebär att dessa oerhört viktiga miljöfrågor bedöms enligt en svagare lagstiftning än annan miljöfarlig verksamhet. Vi anser att även dessa områden skall beröras av miljöskyddslagen och vi begär därför att även dessa frågor hänskjuts till den pågående utredningen.

I arbetet med att förändra miljölagstiftningen anser vi det mycket angeläget att erfarenheterna från miljöprojekt Göteborg tas tillvara. I projektet har man mångfasetterade erfarenheter av hur lagstiftningen fungerar i praktiken och också många goda förslag om hur lagstiftningen bör förändras för att bli bättre styrmedel för en god miljö.

Nya styrmedel

En rad nya begrepp har kommit till användning i debatten om styrmedel i miljöpolitiken. Beroende på vem som använder begreppen och i vilket syfte, så betyder de olika saker. Råvarubalanser, materialbalanser, produktanalys, livscykelspecifikation, kvittblivningsspecifikation, miljörevision, miljökonsekvensanalys. miljökonsekvensbeskrivning är några exempel på vanligt förekommande begrepp.

Det behövs en gemensam definition och tillämpning av dessa viktiga nyckelbegrepp. Vi anser därför att regeringen ska få i uppgift att utarbeta en sådan "mall".

De nya styrmedlen måste snarast komma till konsekvent tillämpning. I samhällets egna planeringsprocesser bör *miljökonsekvensanalyser* alltid ingå som en självklar del. Likaså i privata intressenters ansökningar till samhället om tillstånd för etablering eller drift av verksamheter och anläggningar. De skall redovisa den föreslagna verksamhetens eller anläggningens effekter på

miljön i närområdet och i vid mening, på kort och på lång sikt. De skall redovisa effekterna av utebliven etablering eller drift och eventuella alternativ. Politiska beslut måste också åtföljas av miljökonsekvensanalyser.

Miljörevision bör vara ett medel för att se i vilken mån ord blir till handling. Både den gemensamma sektorn och den privata bör omfattas av miljörevision. Normer för hur denna ska byggas upp och hur revisorer ska auktoriseras, måste utarbetas. Miljörevision blir ett medel för den som utövar viss verksamhet att kontrollera i vilken mån handling överensstämmer med ord. Miljörevision ersätter inte samhällets övriga styrmedel i form av kontroll, information, lagar och regler.

Materialbalanser skall årligen upprättas av producenter och lämnas in till berörda myndigheter. *Produktanalyser* skall också kontinuerligt lämnas in till berörda myndigheter. De skall redovisa produktens hela "livscykel". Vad den innehåller, användningsområde och eventuella "synonyma" produkter. En produktanalys skall också innehålla en *kvittblivningsspecifikation*, som talar om hur produkten skall hanteras som avfall. De här angivna styrmedlen kan vara underlag för samhällets miljötillsyn, konsumentinformation, tillståndsprövning och fastläggande av miljöavgifter eller miljöskatter.

I den proposition om avfall, som tyvärr bakats in i årets budgetproposition anknyter regeringen till tankegångar om ett stärkt producentansvar. Det är bra, men åter igen blir det ord utan handling. Regeringens miljöpolitik utgörs för närvarande av en lång rad utredningar och kommittéer. Kanske vill man med detta ge sken av handlingskraft men risken är stor att de mynnar ut i det motsatta: ännu större ordmassor men ingen handling.

Ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken

Även på detta område arbetar en utredning. Den har lämnat två delbetänkanden. Tyvärr bedrivs arbetet med att konstruera miljöavgifter inte utifrån ett genomtänkt helhetsperspektiv. Olika områden och ämnen behandlas separat och förvirring råder om vilka resultat avgifterna kommer att ge och i vilket syfte de skall tas ut. Miljöavgifter kan ha en styrande effekt på förekomsten av vissa oönskade ämnen, men de ger mycket sällan tillräcklig styreffekt. Om avgifterna verkligen sätts så högt att de får en markant styrande effekt, så orsakar de samtidigt stora störningar i samhället och drabbar människor med låga inkomster hårdast.

Vi anser att ekonomiska styrmedel är ett komplement till övriga styrmedel i form av lagar, kontroll och information. Sin största effekt har miljöavgifter när de ges ut inte när de tas in. Därför är det ett oeftergivligt krav att miljöavgifter skall satsas på offensiva åtgärder för att förbättra miljön. Sådana åtgärder är t ex kraftiga satsningar på kollektivtrafik, bioenergisystem, kemikaliekontroll, utbildning, forsknings- och utvecklingsarbete.

Kemikaliehantering

Hösten 1989 beslöt riksdagen att lagen om kemiska produkter skall utvidgas till att gälla även varor där kemiska produkter ingår. I budgetpropositionen redovisar regeringen att man inte har för avsikt att följa riksdagens beslut.

Vi anser att riksdagen är överordnad regeringen men regeringen delar uppenbarligen inte den uppfattningen.

Det är uppenbart att hittillsvarande lagar och förordningar och myndigheters arbete på grundval av dessa, inte åstadkommit önskvärda förbättringar när det gäller kemikaliehanteringen. Kemikaliefloran ökar med i storleksordningen 300 000 nya kemikalier per år. Få av dem är tillfredsställande analyserade med avseende på miljö- och hälsoeffekter. Talet om producentansvaret har inte blivit mer än tal. Det saknas möjligheter för samhället att utkräva detta producentansvar och att vidta sanktioner. Det behövs därför dels en skärpning av lagen dels nya styrmedel.

Principen om den omvända bevisbördan fanns införd i lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Den innebär att den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt skall visa att produkten är ofarlig för hälsa och miljö. Denna princip bör föras in även i nuvarande lagstiftning.

Kemikalieinspektionens produktregister

Ett fullständigt och offentligt produktregister är en nödvändig del i en fungerande kemikaliekontroll. Företag ska inte ha rätt att kräva sekretess under hänvisning till "handelshinder" eller "affärshemligheter". Registret måste också utformas så att det är användbart även för den som saknar specialkunskaper.

Kemikalieinspektionen anslag 1990/91

Kemikalieinspektionen begär medel för ytterligare 10 tjänster budgetåret 1990/91 och därutöver en resursförstärkning med 3 650 000 kronor. Regeringen föreslår 4 tjänster och 500 000 kronor. Vi anser att kemikalieinspektionen skall beviljas medel i enlighet med sitt äskande. Det är nödvändigt för att vi ska komma till rätta med kemikaliehanteringen att samhället har en fungerande kontroll och ett effektivt förebyggande arbete. Det internationella samarbetet kring kemikalier är också av hög prioritet.

Avveckla användningen av extremt farliga ämnen och produkter

Regeringen föreslår i årets budgetproposition ytterligare utredningar kring hur produktionen och användandet, av vissa farliga ämnen och produkter, skall minskas. För många miljö- och hälsofarliga ämnen och produkter finns det redan nu ersättning. Antalet produktbyten *måste* ökas, men det har hittills inte skett på frivillig väg. Vi tycker det är bra att myndigheter får i uppgift att presentera konkreta avvecklingsplaner. Klorparaffiner, kreosot och kvartära ammoniumföreningar är exempel på kemikalier som bör utredas i syfte att lägga fram en konkret och snabb avvecklingsplan. Vi anser att riksdagen måste gå snabbare fram i vissa fall där farligheten är styrkt och ersättningsprodukter finns.

Det är hög tid att förbjuda en rad miljö- och hälsofarliga ämnen. Vi kräver generellt förbud för:

Mot. 1989/90
Jo879

- 1,1,1-triklorethan
- alkylfenoletoxylater
- kadmium
- paradiklorbensenen
- kvicksilver och kvicksilverföreningar
- organiska tennföreningar

För övriga klorerade organiska lösningsmedel skall avvecklingen vara genomförd 1995.

Klorutsläpp

Klorutsläppen från den svenska massaindustrin måste upphöra. De senaste årens snabba utveckling av teknik för rening och minskat användande av blekta pappersprodukter gör det fullt möjligt att helt upphöra med utsläpp av klorerade organiska föreningar senast 1995. Blekt hushållspapper och toalettpapper bör omedelbart förbjudas.

Miljömärkning nödvändig

Idag saluförs många extremt miljö- och hälsofarliga produkter. Det ovan nämnda paradiklorbensenen ingår i så kallade doftblock för toaletter och urinnoar. En fullkomligt överflödigt produkt, som lämpligen ersätts med såpa och vatten. Den typen av produkter borde inte tillåtas i vanliga dagligvaruaffärer. Det faktum att de finns till försäljning utan restriktioner eller tydlig giftmärkning förleder konsumenterna att tro att produkterna är av samhället godkända.

Enligt propositionen pågår i nordisk regi ett arbete för att ta fram ett gemensamt system för miljömärkning. Projektet bedöms vara klart inom den närmaste tiden. Vi anser det viktigt ur konsumentsynpunkt att ett sådant system införs. Det bör givetvis baseras på de strängaste miljö- och hälsokraven, som finns bland de deltagande länderna. Regeringen bör få i uppdrag att återkomma med förslag till sådant system under innevarande år.

Avveckla kärnkraften

Efter tio års vacklan i kärnkraftsfrågan har en osäker situation skapats på energimarknaden. Ytterligare utredningar pågår. Kärnkraften är en ödesfråga för mänskligheten. Över hela världen växer misstron och ångesten inför de oerhörda miljöproblem som kärnkraften ger upphov till. För Sveriges del innebär en genomförd avveckling det första riktigt stora steget på väg bort från det destruktiva slöserisamhället, som tanklöst föröder jordens resurser och natur och därmed också framtiden.

De tio åren sedan folkomröstningen har framför allt lärt oss två saker. För

det första att de egentliga makt-havarna inte respekterar folkets mening. Oförtröttligt fortsätter de sin lobbyverksamhet, sin lögnaktiga propaganda och sina hot. Hot om flytt utomlands, om stenåldersframtid m m. Det andra vi har lärt oss är att utvecklingen är realistisk och möjlig att genomföra med fortsatt god energiförsörjning. Beräkningar visar att andra energislag har stor utvecklingspotential, men bromsas av den fortsatta kärnkraftstillförelsen.

Kärnkrafts-utvecklingen måste genomföras. Vi anser dessutom att den kan genomföras snabbare än riksdagen tidigare uttalat sig för. I andra motioner tas förslag till alternativ energiförsörjning upp.

Det behövs en ny trafikpolitik

Vägtrafiken orsakar många av våra miljöproblem. Bilarna svarar för 40% av koldioxidutsläppen som ger upphov till den så kallade växthuseffekten. Vägtrafiken är också i hög grad orsak till övergödningen av haven, genom sina utsläpp av kväveoxid. Luftföroreningar i tätorter härrör till mer än 90% från trafiken. Förutom kvävet är det koloxid, kolväten och blyföreningar. Det går inte att "asfaltera" bort bilismens problem med köer och buller, mer vägar alstrar mer trafik.

Avgifter på bilismen kan i viss mån minska den, men det behövs en i grunden annorlunda trafikpolitik för att komma till rätta med bilismens miljöproblem. Radikala förändringar i trafiksystemen skulle ge snabba och stora miljöresultat. Det enda rimliga är att göra omfattande satsningar på miljövänliga, bekväma och snabba kollektivtrafiksystem och därmed minska vägtrafiken. En omfattande satsning på så kallad lättrafs är nödvändig. Järnvägen och sjöfarten ska utgöra basen i vårt transportsystem.

Även flyget har mycket negativa miljökonsekvenser. Det ökar snabbt liksom vägtrafiken. Denna ökning måste bromsas. Flyget behandlas i en särskild motion.

Det krävs stora satsningar på järnvägen och sjöfarten, detta tas upp i andra motioner. Det behövs satsningar på produktion av alternativa drivmedel, t ex etanol och rapsolja. Vi anser att staten skall delfinansiera en satsning på två fullskaleanläggningar för etanol. Vi begär också att jordbruket stimuleras till egenförsörjning med drivmedel.

De bilar som behövs när kollektivtrafiken byggts ut skall vara så få och så rena som möjligt. Vi begär att riksdagen ger regeringen i uppdrag att utarbeta förslag till omställning av vägtrafiken. År 2000 skall nya bilar som körs med fossila bränslen inte tillåtas. Senast år 2010 skall målet vara nått, ingen förbränning av fossila bränslen i fordon. I en första etapp skall den gemensamma sektorn övergå till elfordon för lätta transporter i tätorter. Elmotorn har en betydligt bättre verkningsgrad än förbränningsmotorn, endast 10% går bort i värmeförluster, motsvarande siffra för förbränningsmotorn är 75%. Elbilar ryms inom den tillgängliga eleffekten eftersom de kan laddas nattetid när efterfrågan är som minst.

Stads- och länsbussar skall konverteras till drivmedel med låga emissioner. (Metanol, etanol, biogas, vätgas och hybridformer.) I framtiden kommer också vätgas baserad på t ex solenergi att bli tillgänglig. Här behövs ett intensivt forsknings- och utvecklingsarbete.

Det behövs en kraftigt förhöjd skrotningspremie för bilar äldre än 1977 års modell för att snabba på omställningen till mer miljövänliga bilar.

Befintliga dieselfordon skall utrustas med partikelfällor och katalysatorer.

Riksdagen har beslutat att kväveutsläppen skall reduceras med 30% till år 1995 utgående från 1980 års utsläppsnivå och med 50% till år 2000. Riksdagen har också beslutat om oförändrad nivå på koldioxidutsläppen. Med den nu fortgående utvecklingen kommer dessa mål inte att nås. Riksdagen måste ge regeringen i uppdrag att utföra en konsekvensanalys av dessa beslut, som underlag för konkreta åtgärder. Det räcker inte med riksdagsbeslut om mål, riksdagen måste också anvisa medel för att uppnå målet.

Regeringen underlåter att presentera en helhetssyn på trafikpolitiken trots att detta är en fråga av största vikt. Vi kräver att regeringen under 1990 återkommer med förslag om trafik- och miljöpolitiska riktlinjer enligt 1988 års beslut.

Frågor om trafik och miljö behandlas också i flera separata trafikmotioner.

Skogsbrukets miljöeffekter

En stor del av kväveläckaget till hav och vattendrag kommer från skogen. Det moderna skogsbruket har utvecklat metoder, som inte tar tillräcklig miljö- och naturvårdshänsyn. Vi anser att den omfattande dikningen av skogsmark måste kraftigt begränsas. Sumpmarkerna, våra inhemska "regnskogar" måste värnas och naturvårdshänsynen i skogsbruket måste öka. Dessa frågor behandlas i annan motion.

Ett ekologiskt anpassat jordbruk

Vi menar att målet för den nya svenska jordbrukspolitiken, som nu diskuteras, skall vara: att bevara ett varierat och ekologiskt anpassat jordbruk i hela landet. Regeringen kommer under våren att lämna en proposition till riksdagen angående den nya jordbrukspolitiken. Vi kommer i samband med behandlingen av propositionen att ta upp våra övergripande förslag till positiv utveckling av jordbruket.

Det svenska jordbruket har under efterkrigstiden utvecklats till att bli rationellt, effektivt och högavkastande. Detta har fått många negativa konsekvenser för odlingslandskapet. Naturliga betesmarker och ängsmarker har minskat kraftigt i omfattning. "Odlingshinder", t ex åkerholmar, har avlägsnats. Dikning och invallning har genomförts i stor skala. Flora och fauna har brandskattats, många arter är idag hotade av utrotning.

Sedan några år tillbaka finns möjligheten att få ersättning för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet, så kallad NOLA-ersättning. Avsikten är att bevara odlingsmiljöer genom riktat stöd till hävd av värdefulla marker. Reaktionen hos lantbrukare, allmänhet och berörda myndigheter har varit mycket positiv. 1987/88 hade 24 000 ha kontrakterats. Men det finns ett stort behov av att utöka den areal som berörs av NOLA-ersättning samt att höja ersättningsbeloppets storlek. Flera olika myndigheter ansvarar för NOLA-bidragen. Vi föreslår att huvudmannskapet för denna verksamhet samlas

hos naturvårdsverket. Vi föreslår att det sammanlagda anslagsbeloppet höjs till 45 000 000 kronor för budgetåret 1990/91.

Mot. 1989/90
Jo879

Restaurering av våtmarker är angeläget både ur naturvårdssynpunkt och därför att våtmarker fyller funktion som kvävefällor. Kväveläckage till vatten och hav från jordbruket är ett stort problem, särskilt i landets södra delar. Inom ramen för det utökade NOLA-bidraget skall också försök och utvecklingsarbete med restaurering av våtmarker bedrivas. Utöver sådan konkret försöksverksamhet måste former finnas för ett fortsatt omfattande arbete med restaurering av våtmarker. Olika vägar kan tänkas: Samhället kan köpa in de berörda arealerna. Man kan byta den mark som skall restaureras mot ersättningsmark. Man kan skriva kontrakt med markägare/arendatorer om hur marken skall skötas. Regeringen bör få i uppdrag att återkomma med förslag till handlingsplan för restaurering av våtmarker.

Fortsatt reduktion av bekämpningsmedelsanvändningen är nödvändig. Den hittills uppnådda minskningen beror till stor del på att konventionella bekämpningsmedel ersatts av nya så kallade lågdosmedel. Den långsiktiga påverkan dessa medel har är inte känd. Målet måste vara att komma bort från bekämpningsmedelsanvändningen. Bekämpningsmedel skall därför även fortsättningsvis avgiftsbeläggas. MIA (miljöavgiftsutredningen) arbetar med förslag till nytt avgiftssystem. Vi avvaktar deras förslag men vi vill framhålla att en avreglering av jordbruket och därmed borttagandet av prisregleringsavgifter på bekämpningsmedel skall kompenseras med motsvarande höjning av miljöavgiften. Medlen skall gå tillbaka till jordbruket.

Miljön – ett tekniskt handelshinder?

Inom ramen för GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) och som en effekt av EG:s ambition att bygga sin inre marknad, pågår en omfattande så kallad harmonisering av regler för handel och verksamheter på olika områden. Redan vunna framgångar när det gäller arbetsmiljö eller yttre miljö riskerar att klassas som "tekniska handelshinder", som skall avskaffas. Vi måste slå vakt om vår rätt att hävda regler till skydd för hälsa och miljö. Ett aktuellt exempel på denna problematik är skillnaden mellan EG och Sverige i bedömning av cancerframkallande ämnen.

Vi kräver också att svenska representanter i internationella förhandlingar kring handel med varor och tjänster med större kraft än hittills hävdar miljö- och hälsoaspekter. Inom EG pågår nu i snabb takt arbetet med att standardisera olika produkter. CEN och Cenelec, som är privaträttsliga organ har fått uppdragen. För Sveriges del deltar SIS, standardiseringskommissionen. Den domineras av näringslivet. Vi anser att fackföreningsrörelsen och miljöintressen borde beredas möjlighet att delta i detta arbete.

Internationella frågor

Vi anser att en förändring av relationerna mellan rika och fattiga länder är en nödvändig förutsättning för en framgångsrik miljöpolitik. En huvudfråga är då den skuldbörda som vilar på tredje världens länder. Kapitalexporten från dessa länder är större än importen. Sverige måste intensifiera sitt internationella arbete för att bidra till att detta mål nås. De internationella han-

delsförbindelserna måste förändras. Våra egna handelsförbindelser med tredje världens länder måste också skärskådas och förändras. Forsknings- och utvecklingsarbete kring miljön måste intensifieras och vårt bistånd måste i än högre grad lägga tonvikten på att skapa en långsiktigt hållbar utveckling. Dessa frågor behandlas i andra motioner.

De senaste åren har i en accelererande process läget i Östeuropa genomgått revolutionerande förändringar. Det har skapat unika förutsättningar för samarbete när det gäller miljön. Miljöproblemen i Östeuropa är gigantiska och en mycket stor del av våra egna miljöproblem. Försurning och havsföroreningar härstammar från utsläpp i något östeuropeiskt land framför allt Polen. Öppningen i relationerna med Östeuropa, symboliserad genom Berlinmurens rivande, har skapat stort intresse hos företag i "västvärlden". Risken är stor att deras ambition att få stora profiter blir styrande och inte den långsiktiga ambitionen att radikalt förbättra miljön. Vi anser att de svenska ekonomiska satsningarna och övrigt samarbete måste ha som mål att bidra till en långsiktigt förbättrad miljö. Bidrag till utbildning, forskning och uppbygge av lokala demokratiska organ måste vara hörnstenar i den svenska Östeuropa-politiken. De ekonomiska medlen till detta skall ej belasta biståndsanslaget. Miljösamarbete med Östeuropa tas upp i andra motioner.

Samhällets miljötillsyn

De nya styrmedel som tidigare behandlats i denna motion kommer att underlätta samhällets miljötillsyn. Förhoppningsvis kommer översynen av miljölagstiftningen att leda till ett regelverk som är mer användbart i miljötillsynen.

Kommunerna har sedan den 1 juli 1989 ansvaret för miljötillsynen. I kommunerna finns den stora kunskapen om de lokala miljöproblemen, men ofta saknas resurser. I nära hälften av landets kommuner finns det fortfarande inte mer än en eller två miljö- och hälsoskyddsinspektörer. Det råder nu en skriande brist på miljö- och hälsoskyddsinspektörer och många kommuner saknar nödvändiga ekonomiska resurser för att bygga upp sitt miljöarbete.

Vi kräver en kraftigt ökad satsning på utbildning av miljö- och hälsoskyddsinspektörer. Det behövs en fördubbling av utbildningen vid Umeå universitet. Denna utbildning måste inrättas vid minst ytterligare ett universitet. Dessutom behövs det omedelbart ytterligare kompletteringsutbildning för t ex naturvetare och agronomer.

Stärk den aktiva miljöopinionen

Miljömedvetenheten har aldrig varit så stor som nu. Människor vill göra insatser för att förbättra miljön. Men det krävs kunskaper och resurser. Vi begär att 100 000 000 kronor anslås och fördelas via naturvårdsverket. Pengarna skall användas för att minska hushållens kemikalieanvändning och öka miljökunskaperna. Naturvårdsverket måste lägga större tonvikt vid sin roll som informatör till allmänheten. Exempel på projekt kan vara: ekonomiskt bidrag för spridning av av Naturskyddsföreningens bok "Handla miljövänligt" och samarbete med studieförbunden. Kommuner och organisationer ska kunna ansöka om medel för projekt.

Offentlig upphandling

Mot. 1989/90
Jo879

I propositionen säger regeringen att "statliga myndigheter bör vid sin upphandling ta vederbörlig miljöhänsyn", men i nästa stycke säger man att detta är möjligt enligt nuvarande statliga upphandlingsbestämmelser. Vi anser att upphandlingsförordningen inte är tillräckligt tydlig på denna punkt. Vi föreslår därför att formuleringen skärps så att det av förordningen framgår att de mest miljövänliga alternativen skall prioriteras om det inte är ekonomiskt orimligt.

Luftföroreningar och försurning

Naturvårdsverket äskar ökade resurser för arbetet mot luftföroreningar och försurning. Grunden för äskandet är den aktionsplan mot luftföroreningar som riksdagen antagit. Eftersom ord på papper endast kan bli verklighet om nödvändiga resurser ställs till förfogande så anslår vi medel i enlighet med naturvårdsverkets anslagsframställan till arbete mot luftföroreningar. Utöver detta föreslår vi höjningar som medger en ökad ambitionsnivå vad gäller kalkning av sjöar och vattendrag.

Avveckling av CFC (klorfluorkarboner)

Riksdagen har beslutat att CFC, som ibland kallas freoner skall avvecklas till 1995. Naturvårdsverket begär ytterligare medel. Vi anslår detta och vill betona vikten av medel till kommuner och länsstyrelse för information. Även det internationella samarbetet på detta område är angeläget.

Kalkning av sjöar och vattendrag

Kalkning av sjöar och vattendrag är en sorts konstgjord andning. Ett nödhjälpsarbete för att upprätthålla livet i avvaktan på att mer långsiktig miljöpolitik får genomslag så att de förödande utsläppen av bl a försurande ämnen upphör.

Behovet av kalkning ökar drastiskt, vilket i sig är ett bevis på att vi ännu inte nått en vändpunkt i utvecklingen. Det brådskar med den långsiktiga politiken. I avvaktan på detta måste kalkning av sjöar och vattendrag intensifieras. Det nuvarande bidraget räcker knappt till att förnya pågående kalkningsprojekt, än mindre till att påbörja nya. En ny undersökning visar att även Norrlands sjöar i stor omfattning drabbats av försurning. I Västerbotten är 25% av sjöarna försurade. I Gävleborgs och Kopparbergs län är 80% av sjöarna drabbade. Vi föreslår därför att anslaget för kalkning av sjöar och vattendrag för budgetåret 1990/91 höjs till 170 000 000 kronor. Vi föreslår också att delar av dessa medel skall gå till att starta kalkningsprojekt i Norrlands inland och fjälltrakter redan innevarande år.

Havsföroreningar

Sälreportagen lyser med sin frånvaro och inte är det valår heller. Kanske är det därför som regeringen föreslår oförändrade anslag till arbetet mot havsföroreningar. Men detta är ett av de mest angelägna områden som finns för

ett aktivt miljöarbete. Det är viktigt att bygga upp baskunskaper när det gäller situationen i haven, så att vi förstår hur haven påverkas. Det behövs en förstärkt basorganisation för marin forskning. Det behövs medel till de marina centra som skall samordna havsmiljöforskningen. Det behövs resurser för branschvisa genomgångar av miljöstörande industrier och för bedömning av kemikaliers påverkan på havet. Det behövs ett ökat internationellt samarbete kring havsföreningarna. Vi anslår medel i enlighet med naturvårdsverkets äskande för arbetet mot havsföreningar.

Forskning och utbildning

Regeringen kommer under våren att lämna en forskningsproposition till riksdagen och anslår i avvaktan på denna oförändrade medel. I samband med den återkommer vi till forskning och utveckling på miljöområdet. Vi vill dock redan nu framhålla att behovet av miljöutbildning är mycket stort på alla nivåer. Vi föreslår också vissa omedelbara förbättringar av miljöutbildning i annan motion.

Miljökunskap måste bli en självklar del i utbildningen på olika områden. Vi vill därför att regeringen lämnar en redogörelse till riksdagen över hur detta mål tillgodoses inom dagens utbildning på olika nivåer.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av grundläggande samhällsförändringar, som en förutsättning för en framgångsrik miljöpolitik,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av en globalt rättvis fördelning av jordens tillgångar, som en förutsättning för ett framgångsrikt miljöarbete,
3. att riksdagen hos regeringen begär att lagstiftningen rörande joniserande strålning och radioaktiva ämnen behandlas i den pågående utredningen om miljölagstiftningen,
4. att riksdagen hos regeringen begär att erfarenheterna från Miljöprojekt Göteborg behandlas av den pågående utredningen om miljölagstiftningen,
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till definition av och användningsområde för de nya styrmedel som i motionen anges,
6. att riksdagen hos regeringen begär förslag till utformning av miljörevision för dels den gemensamma sektorn, dels den privata,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de i motionen angivna nya styrmedlen inom ett år skall komma till systematisk tillämpning i miljöskyddsarbetet,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomiska styrmedel,
9. att riksdagen hos regeringen begär att principen om den omvända bevisbördan förs in i nuvarande kemikalielagstiftning,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-

tionen anförs om nödvändigheten av ett öppet och tillgängligt produktregister hos kemikalieinspektionen.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att avgifterna för bekämpningsmedel och kemikalier skall höjas och möjliggöra en förstärkning av kemikalieinspektionens medel motsvarande sex tjänster och 3 150 000 kr. utöver vad regeringen föreslår,

12. att riksdagen beslutar om generellt förbud för produktion, import och användande av kemikalier i enlighet med vad som i motionen anförs,

13. att riksdagen beslutar om avveckling av klorerade organiska lösningsmedel i enlighet med vad som i motionen anförs,

14. att riksdagen beslutar att klorutsläpp från massaindustrin skall upphöra senast 1995,

15. att riksdagen beslutar att tillverkning av klorblekt toalett- och hushållspapper skall upphöra,

16. att riksdagen hos regeringen begär förslag till miljömärkning i enlighet med vad som i motionen anförs,

[att riksdagen beslutar att kärnkraften skall avvecklas i enlighet med vad som i motionen anförs¹],

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om nödvändigheten av omfattande satsningar på kollektivtrafiken för att nå snabba och omfattande miljöförbättringar²],

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om satsningar på produktion av drivmedel med låga emissioner¹],

[att riksdagen hos regeringen begär ett förslag till omställning av vägtrafiken i enlighet med vad som i motionen anförs²],

17. att riksdagen beslutar att år 2010 skall förbränning av fossila bränslen i fordon upphöra,

18. att riksdagen beslutar att fr.o.m. år 2000 skall inte nya bilar med fossila bränslen som drivmedel tillåtas.

19. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en kraftigt höjd skrotningspremie för bilar av 1977 års modell och äldre.

20. att riksdagen hos regeringen begär en konsekvensanalys av beslutet om reduktion av kväveutsläpp och oförändrade koldioxidutsläpp.

[att riksdagen begär att regeringen under 1990 återkommer med förslag om trafik- och miljöpolitiska riktlinjer²],

21. att riksdagen beslutar att anslå 45 000 000 kr. för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet, anslag B2 budgetåret 1990/91,

22. att riksdagen beslutar att samla hela anslaget för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet hos naturvårdsverket.

23. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket får i uppgift att utarbeta former för ett fortsatt omfattande arbete med restaurering av våtmarker.

24. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket får i uppgift att bedriva konkret projektarbete med restaurering av våtmarker.

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att värna svenska regler till skydd för miljö och hälsa,

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om större delaktighet för fackföreningsrörelsen och miljöförrelsen i diskussionen kring standardisering,

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett mål för samarbetet med de östeuropeiska länderna skall vara att på ett långsiktigt hållbart sätt förbättra miljön,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av en omfattande utbyggnad av utbildningen för miljö- och hälsoskyddsinspektörer³],

28. att riksdagen anslår 100 000 000 kr. under anslag B2 för budgetåret 1990/91 för åtgärder för att minska hushållens kemikalieanvändning och öka miljökunskaperna,

29. att riksdagen hos regeringen begär ett förtydligande av upphandlingsförordningen, så att miljövänliga alternativ prioriteras om det inte är ekonomiskt orimligt,

30. att riksdagen anslår 447 260 000 kr. till naturvårdsverket, anslag B1. för budgetåret 1990/91,

31. att riksdagen anslår 471 509 000 kr. för bidrag till miljöarbete, anslag B2, för budgetåret 1990/91,

32. att riksdagen hos regeringen begär förslag till program för kalkning av sjöar och vattendrag i Norrlands inland och fjälltrakter under innevarande år,

33. att riksdagen i enlighet med vad i motionen anförts anslår tillräckliga medel för ett fortsatt arbete mot luftföroreningar och försurning,

34. att riksdagen i enlighet med vad i motionen anförts anslår tillräckliga medel för arbetet mot havsföroreningar,

35. att riksdagen hos regeringen begär en redogörelse för hur miljökunskap beaktas i utbildningen på olika nivåer.

Stockholm den 25 januari 1990

Lars Werner (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Annika Åhnberg (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

¹1989/90:N483

²1989/90:T255

³1989/90:U6761